

UNIVERZITA KARLOVA
HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

**Motivace neskautských rodin k účasti na skautských
aktivitách**

Bakalářská práce

Vedoucí práce:

Mgr. et Mgr. Anna Pospíšilová, Ph.D.

Autor:

Alžběta Heřmánková

Praha 2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své práce Mgr. et Mgr. Anně Pospíšilové, Ph.D. za vstřícný přístup, trpělivost, ochotu a cenná doporučení.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně. Dále prohlašuji, že všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány, a že tato práce nebyla využita k získání jiného titulu.

V Praze dne 3. 8. 2022

Alžběta Heřmánková

Anotace:

Práce se zabývá motivací neskautských rodin k účasti na aktivitách rodinného skautingu. V teoretické části se zaměřuji na vymezení pojmů rodina, motivace, skauting a rodinný skauting. Rovněž zde přibližuji i konkrétní oddíl rodinného skautingu – Pavouček. Cílem praktické části je zjistit motivaci neskautských rodin k účasti na skautských aktivitách. Kromě motivace se taktéž zaměřuji na přínosy a nevýhody, které mohou aktivity přinášet, a v neposlední řadě se zabývám tím, zda existují rozdíly ve výše jmenovaných oblastech mezi muži a ženami.

Klíčová slova:

- Rodina, motivace, skauting, rodinný skauting, Pavouček – Iktomi

Annotation:

This work is about the motivation of non Scout families to take part in family Scouting activities. In the theoretical part I am focusing on defining the concept of family, motivation, Scouting and family Scouting. I am also detailing one specific family Scouting unit - "Pavouček". The goal of the practical part is to find the motivation of non Scout families to participate in Scouting activities. Besides motivation I also focus on the benefits and disadvantages that these activities can bring and last but not least, I look at whether there are differences in the above-mentioned areas between men and women.

Keywords:

- Family, motivation, skauting, family skauting, „Pavouček – Iktomi“

Obsah

Obsah	5
Úvod	7
TEORETICKÁ ČÁST	8
1. Cílová skupina – rodina	8
1.1. Funkce rodiny	9
1.2. Výchovné styly v rodině	11
1.3. Sociální role	15
1.3.1. Role v rodině.....	16
1.4. Sourozenské konstelace	17
1.5. Vrstevnické skupiny	17
2. Motivace	19
2.1. Teorie motivace	20
2.2. Teorie pudových potřeb	21
2.2.1. Teorie vycházející z důrazu na psychosociální potřeby	22
2.2.2. Teorie vycházející z komplexního pojetí potřeb.....	22
2.3. Používání motivace.....	22
3. Cílové prostředí – Skaut	23
3.1. Vznik skautingu	23
3.2. Historie skautingu u nás.....	24
3.3. Organizační struktura Junáka.....	25
3.4. Hlavní principy skautingu.....	26
3.5. Metoda a principy skautské výchovy.....	28
3.6. Rodinný skauting	29
4. Oddíl Pavouček – sonda do skautu/skautingu	30
4.1. Symbolika oddílu Pavouček	31
4.2. Aktivity a činnosti v průběhu roku	32
4.2.1. Novoroční výlet	32
4.2.2. Duchovní obnova.....	32
4.2.3. Stmelovák	32

4.2.4. Tábor.....	33
4.2.5. Poslední táborový den.....	33
4.2.6. Drakiáda.....	33
4.2.7. Agapé.....	34
4.2.8. Další činnosti	34
4.3. Účastníci Pavoučka.....	34
4.3.1. Rodiny.....	34
4.3.2. Duchovní doprovod	34
4.3.3. Asistenti	35
4.3.4. Junior asistenti	35
PRAKTICKÁ ČÁST	36
5. Výzkum	36
5.1. Cíl výzkumu.....	36
5.2. Popis výzkumné metody.....	36
5.3. Sběr dat	37
5.4. Způsob zpracování dat:.....	37
5.5. Charakteristika zkoumaného vzorku	38
5.6. Formulace hypotéz a výzkumných otázek.....	39
5.7. Výsledky výzkumu	40
5.8. Interpretace a diskuze	45
5.9. Limity výzkumu.....	47
Závěr	48
Zdroje.....	49
Použitá literatura	49
Elektronické zdroje:.....	50
Seznam tabulek	51
Seznam příloh.....	52

Úvod

Cílem práce je popsat motivaci neskautských rodin k účasti na aktivitách rodinného skautingu. Přesněji řečeno, ve své práci se zabývám motivací neskautských rodin k účasti na skautských aktivitách, a to z toho důvodu, že s klubem rodinného skautingu Pavouček spolupracuji již řadu let. Účastním se s nimi zejména letního tábora, ale i dalších aktivit v roli asistentky. Zaujal mě princip společně tráveného času s rodinou ve společenství dalších rodin. Velmi mě překvapilo právě nemalé zastoupení neskautských rodičů, kteří se skautských aktivit účastní s velkým západem.

Teoretická část práce vychází z odborné literatury, má čtyři části. Tyto části slouží k vymezení pojmů a jejich vysvětlení a ukotvení pro praktickou část práce. První část práce pojednává o rodině, o jejích funkcích, výchovných stylech, problémových rodinách, vrstevnických skupinách a sociálních rolích. V druhé kapitole se zaměřuji na motivaci, popisuji zde základní teorie motivace a konflikt motivů. Ve třetí kapitole se zabývám skautingem, jeho historií, základními principy a metodami a rodinným skautingem. Ve čtvrté kapitole se rozepisuji o Klubu rodinného skautingu Pavouček – Iktomi. O jeho symbolech, legendě o významu slova Iktomi, systému fungování a činnosti.

Stěžejní pro mou práci je praktická část, tedy výzkum. Forma dotazníkového šetření a jeho následná interpretace se zaměřuje na splnění vytyčených cílů. Výzkum byl proveden v Klubu rodinného skautingu Pavouček – Iktomi při 52. skautském středisku Stopaři.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Cílová skupina – rodina

První kapitolu teoretické části věnuji rodině. Právě rodina bude v této práci hojně skloňována. Vymezení pojmu rodina je dále důležité i pro praktickou část práce.

„Rodina je prostorem pravdivosti, upřímnosti, otevřenosti, vzájemnosti.“ (Říčan, 2013 s. 60) Což platí v ideálních podmínkách neboli v téměř laboratorním prostředí. Je to tedy idea, o kterou se snažíme. Možná právě proto, že víme, že není samozřejmostí. Ale stává se odměnou za snahu a práci, kterou jsme do ní vložili.

Průcha (1995) uvádí, že rodina formuje základní mezilidské vztahy, hodnoty a postoje, základy etiky a životního stylu. Nejčastěji se setkáváme s tzv. nukleární rodinou, která je tvořena nejbližšími příbuznými, to znamená oběma rodiči a dětmi. V posledních letech se model rodiny významně proměňuje. Stoupá variabilita rodinných typů, zahrnuje nejen rodinu vlastní a úplnou, ale také rodinu neúplnou, nevlastní a náhradní.

Rodina je obecně považována za nejstarší společenskou instituci, která se během toku dějin neustále proměňuje. Změny v rodině byly během historie mnohé. Každá z nich měla na dnešní podobu rodiny určitý vliv. Důrazné dopady měly společenské změny ohledně práv žen a práv dítěte. Rodina je tedy nejvýznamnější činitel s nejpřímějším dopadem na jedince. To, do jaké rodiny se jedinec narodí, jak tato rodina funguje, jaké má vzorce chování a vše, co v rodině prožijeme a naučíme se, má v nás nepopíratelný otisk.

Dle mého názoru stále nabírá na síle tvrzení, že: „...současné pojetí tenduje k chápání rodiny jako sociální skupiny nebo společenství žijícího ve vlastním prostoru-domově, uspokojujícího potřeby, poskytujícího péči a základní jistoty dětem“ (Průcha, 1995, s. 190). Rodina, ve spolupráci se školou, plní důležité výchovné funkce, které lze považovat za komplementární. (Průcha, 1995) Stejně tak (Říčan, 2013, s. 60) říká, že „...rodinné hnízdo má být oázou ve světě.“

1.1. Funkce rodiny

Rodina má své funkce a jejím úkolem je tyto funkce naplňovat. Jakým způsobem a jestli jsou funkce rodin naplňovány, je znát především na vývoji dětí. Má ovšem i dopad na prosperitu a prožívání života ostatních dospělých členů. Jedná se o takové perpetuum mobile, abych já plnil funkce pro svou rodinu, musí ona naplňovat funkce vůči mně.

Můžeme se setkat s více variantami dělení těchto funkcí rodiny. Asi nejzákladnějším a nejznámějším je Krausovo dělení do šesti skupin funkcí rodiny na:

- Biologicko-reprodukční funkce
- Sociálně ekonomická funkce
- Funkce ochranná
- Sociálně výchovné funkce
- Rekreaci – relaxaci, zábavu
- Emocionální funkce (Kraus, 2008, s. 81)

Rozšířenější pojetí funkcí rodiny najdeme u Heluse, který je dělí do deseti skupin s důrazem na pozici potřeb a úkolům vůči dětem:

- Rodina uspokojuje základní, primární potřeby dítěte v raných stádiích jeho života.
- Rodina uspokojuje velice závažnou potřebu organické přináležitosti dítěte.
- Rodina skýtá dítěti již od nejútlejšího věku akční prostor, tzn. prostor pro jeho aktivní projev, činnou seberealizaci, součinnost s druhými.
- Rodina pozvolna uvádí dítě do vztahu k věcem rodinného vybavení.
- Rodina výrazně určuje prvopočáteční prožitek sebe sama jako chlapce/dívky.
- Rodina skýtá dítěti bezprostředně působící vzory a příklady.
- Rodina v dítěti zakládá, upevňuje a dále rozvíjí vědomí povinnosti, zodpovědnosti, ohleduplnosti a úcty jako něčeho samozřejmého.

- Rodina otevírá dítěti příležitost vejít do mezigeneračních vztahů, a tím hlouběji proniknout do chápání lidí různého věku, různého založení, různého postavení.
- Prostřednictvím rodičů, prarodičů, starších sourozenců, příbuzných a přátel rodina navozuje v dítěti představu o širším okolí, o společnosti a světě.
- Rodina je dětem a dospělým prostředím, kde se mohou svěřit, očekávat moudré, trpělivé a včítivé vyslechnutí, radu a pomoc. Je útočištěm v situacích životní bezradnosti. (Helus, 2015, s. 219-221).

Helusovo členění na mě působí dojmem jakéhosi návodu, co všechno u dětí v rámci rodiny mohu rozvíjet. Jako takový seznam, co si mohu odškrtnout, co jsme se naučili, procvičili, čeho jsme dosáhli, co vše již dítě umí a jaké tím získalo kompetence.

Ne každá rodina je v naplňování těchto funkcí příkladná, některá je naplňuje líp než jiná. A to, jak je ve svém počínání úspěšná, dělíme zase několika způsoby. Podle Krause do tří skupin. Rodina funkční, rodina dysfunkční, rodina afunkční (Kraus, 2008). Toto rozdělení je podle mě velmi osekané, strohé. Helus (Helus, 2015) zde oproti Krausovi zachází do konkrétnějšího a určitějšího rozdělení do pěti skupin: Rodina stabilizačně funkční, rodina s přechodnými, více či méně vážnými problémy, rodina problémová, rodina dysfunkční, rodina afunkční. (Helus, 2015, s. 222-224). Toto rozdělení je sice už trochu rozšířenější, ale i zde je mnoho různých proměnných.

Z výše uvedeného členění již podle formulace je evidentní, že rodina plně své funkce anebo neplní. To do jaké míry svou funkci, svůj úkol se zajištěním potřeb svých členů nezvládá nás nutí rozčleňovat podle typu chyb, které v rodině převládají.

„Rodina jako celek, rodinné hnízdo má být oázou ve světě,“ (Říčan, 2013, s. 60) bohužel, jak dále upozorňuje Říčan, ne vždy tomu tak je. V rodině může docházet k přílišné honbě za úspěchem, k tvrdosti, přetvářce, k vysokým nárokům, anonymitě. V klasickém pojetí rodiny to může být například v podobě sourozenecké rivality, v jiných rodinách můžeme v některých případech pozorovat rivalitu mezi dítětem a novým partnerem/partnerkou rodiče, popřípadě mezi dítětem a novým nevlastním sourozencem.

Další negativní vlivy přináší rozpad rodiny a celkové fungování rodiny neúplné, střídavá péče a podobně.

„Doma je možné si podle chuti hrát, je možné se taky nezávazně pohádat (pozitivní/negativní následky), snad si i zazpívat (zatímco jinde vládne reprodukováná hudba)“. (Říčan, 2013, s. 60) Ztotožňuji se s výrokem Říčana (2013), že jedna ze základních lekcí, které má dítě v rodině získat pro celý svůj další život je, že lidské vztahy jsou přednější než výkon a prestiž. Kraus tento výrok doplňuje tvrzením o rodině: „Je nezastupitelná při předávání hodnot z generace na generaci, funguje jako nejvýznamnější socializační činitel.“ (Kraus, 2008, s. 79)

Pro fungování rodiny v jakémkoliv jejím modelu je také velice důležité, jaké používá výchovné styly a prostředky.

1.2. Výchovné styly v rodině

Pro zajištění funkce rodiny využíváme různé výchovné styly. Rozdílnost v přístupu je pro mě osobně dobře viditelná na táboře oddílu Pavouček. Odlišné rozdílné přístupy mají i naše rodiny v rámci našeho vzorku. Ty ho mohou na společných akcích poznat tyto rozdíly a nechat se třeba svým okolím inspirovat. Učebnicovým příkladem je rozlišení tří typů výchovných stylů ve způsobu vedení výchovy v rodině. „Autoritářský (direktivní) styl, ... povolující (permisivní) styl ... styl opřený o autoritu“. (Helus, 2015, s. 243-244)

Autoritářský (direktivní) styl. Typické je velké množství příkazů, striktnost. Komunikace s dítětem je slabou stránkou, platí v podstatě pravidlo: Dělej, co říkám, protože to říkám. Následují fyzické tresty.

Povolující (permisivní) styl. Nebo také liberální. Rodina funguje podle přání dítěte, založeno na volnosti dítěte, předpokladem je, že dítě samo ví, co je pro něj dobré.

Styl opřený o autoritu, nebo také demokratický. Je založen na stanovení pravidel a řádu a na dohodě o jejich dodržování. Dodržování pravidel a řádu je důsledné, ale ne násilné.

Toto rozdělení, které bylo pozorováno v experimentálních dětských skupinách, ale nesledovalo chování rodičů, se často dosud užívá. I když uvedená typologie byla získána

ve 30. letech minulého století, nezahrnuje plnou šíři a rodiče se nemusí striktně do těchto skupin svým způsobem výchovy zařadit. (Langmajer, Krejčířová 2007, s. 269)

V praxi se setkáváme s kombinací těchto stylů. Z různých důvodů je možné specifikovat nevhodné a pro rozvoj dítěte až škodlivé styly ve výchově, mezi které patří: Výchova rozmazlující, výchova zavrhuující, nadměrně ochraňující, perfekcionistická, nedůsledná výchova, výchova zanedbávající, týrající, zneužívající, deprivující. která přímo narušuje vývoj dítěte. (Langmajer, Krejčířová, 2007)

Dnešní rodina nemá nebo ještě lépe neobsahuje pouze tyto základní prvky dělení výchovy, ale je protknuta i velkým množstvím kombinací nevhodných výchovných stylů.

Dle mého názoru máme tendenci výchovný styl, který byl používán při naší výchově na nás, kopírovat a používat na vlastní děti, což nemusí být žádoucí. Styl, ve kterém jsme byli vychováni, do jisté míry utváří naše vnímání světa. Záleží, v jakém stylu byl vychován náš partner, jaký výchovný styl byl v rodině uplatňován. Je potřebné se nad výchovnými styly, které nás utvářely, zamýšlet a hledat společnou cestu, kterou nejlepší styl společně protněme. Stanovit si, jak naši společnou výchovu budeme uplatňovat. Nejen jaký styl to bude, ale i jaké prostředky budeme pro něj uplatňovat, aby splňoval potřeby dané rodiny.

Rodina bývá zatěžována různými aspekty ze svého okolí. Některé z nich nás minou – nevidíme je nebo je nepotřebujeme, jiné mohou mít vliv alespoň do jisté míry, jiné ne, a do některých, abychom se jich vyvarovali, jsme ještě nedospěli.

Helus označuje tyto typy problémových rodin (Helus, 2015):

- **Nezralá rodina** je charakterizována komplikovanými vztahy. Rodiči se stávají mladí lidé, kteří by sami potřebovali dospět každý sám za sebe, aby byli schopni přijmout skutečnou zodpovědnost, potřebují se postavit se na vlastní nohy. Do ne zcela přívětivého ukotveného prostředí přichází nový život, do prostředí, kde mnohdy vážne vzájemná komunikace, spolupráce a dělba domácí práce. Zároveň je třeba chodit do zaměstnání a pečovat o rodinu. V mnoha případech je třeba přijímat finanční pomoc od rodičů, kteří se snaží pomoci i dobře míněnými radami. Počáteční nezralost většinou vede

k rozpadu rodiny. S dítětem zůstává matka sama, v mnoha případech péče o dítě přechází na prarodiče.

- **Přetížená rodina** je na první pohled funkční rodina, kdy rodiče mají i slušné vzdělání, zájmy i rozhled. Ale může se stát, že jeden z rodičů, případně oba jsou přetíženi. Pojem přetíženosti rodičů je relativní. Přetížení může být způsobeno konflikty, příchodem dalšího dítěte, nemocí v rodině, či může jít i o citové strádání způsobené náhlou změnou. Přetíženost dalšími problémy např. bytovými, ekonomickými, kariérou.
- **Ambiciózní rodina** na první pohled ničím výrazným neupoutá naši pozornost. Je finančně zajištěna, ale rodiče jsou plně zaměstnání svými potřebami, jako například vlastním uplatněním, seberealizací v zaměstnání, sportu, studiu, cestováním, vysokým luxusním životním standardem. Dítě zahrnují dary, kompletním nadstandardním zajištěním, ale nevěnují se mu. Dítě pak nejen citově strádá, ale objevuje se i touha vlastnit ještě víc.
- **Perfekcionistická rodina.** V této rodině rodiče nedbají na předpoklady dítěte ani na zásady harmonického rozvoje osobnosti, ale na výkon, vykázení perfektních výsledků, požadavek být vždy první. Neberou ohled na schopnosti ani na možnosti dítěte, ani na jeho zájmy, vnější okolnosti, delší časová náročnost přípravy na školu v určitém předmětu, který dítěti činí potíže.
- **Autoritářská rodina.** Vztahy jsou nahrazeny pokyny rodičů směrem k dítěti formou příkazů, zákazů, nařízení. Nebere se ohled na dětské potřeby, což vede k apatii, občasným výbuchům vzteku, může vést k celkovému asociálnímu směřování dalšího vývoje dítěte. Rodiče vyžadují od dítěte slepou poslušnost, může vést až k šikaně, trestům. Jedná se jak o tresty psychické: Trestání zesměšňováním, ponižováním, zastrašování, odmítáním, zavrhováním, tak i fyzické: Bytí. Mohou přecházet až k různým typům týrání. Autorem může být jen jeden z rodičů, případně prarodičů. Déle trvajícím jevem je, že většina dospělých tím trpí, ale postupně je sami aplikují vůči ostatním, starší sourozenci se pak tak chovají k těm mladším. „Dochází pak

k jevu, kdy se autoritářství stává charakteristickým znakem soužití v rodině.“ (Helus, 2015, s. 231). Děti z tohoto typu rodinné výchovy se jeví zakřiknuté nebo naopak záludné či přímo agresivní.

- **Rozmazlující (protekcionistická) rodina.** Dítě je na prvním místě. Vše, co dítě vyžaduje je směrodatné pro chod celé rodiny, vše se podřizuje jeho požadavkům, bez ohledu na potřeby a přání ostatních členů rodiny, ale i na potřeby dotyčného dítěte. Dítě se nenaučí zodpovědnosti, smyslu pro pořádek, ústupkům, diplomacii, vynaložení snahy o cokoli, pochopení a respektu ostatních členů domácnosti. Rozlišujeme tři formy protekcionismu: Útočný, soucítící a služebný.

Útočný – rodiče vystupují a bojovně chrání své dítě před vším, před každým.

Soucítící – místo útoku rodiče zastávají trpitelný postoj, trpí pocity ukřivdění, všichni jsou nepřáteli jejich dítěte.

Služebný – rodiče se snaží dítěti vyhovět, sloužit, vše usnadnit a z dítěte se tak stává diktátor.

- **Nadměrně liberální a improvizující rodina.** V rodině nejsou stanoveny výchovné cíle. Dítě si samo volí to, co potřebuje. Ale zatím strádá nedostatkem řádu a trpí přemírou volnosti, bezbřehého volného času, který neumí využít. Volné, nekvalitní trávení volného času vede až k lenosti. Rodiče improvizují, pokud vyžadují od dítěte splnění úkolu, a nakonec přechází k výchovné letargii. Děti si neváží svých rodičů. Což následně se obrátí proti nim, vede až k terorizování rodičů.
- **Odkládající rodina.** Rodina řeší jistý druh obtíží, který vede k odložení dětí ve snaze situaci řešit. Zprvu se jedná o občasně pohlídání prarodiči, kamarády, případně pomoc rodičům s péčí o dítě v době, kdy jsou přetíženi. Rodičům se následně situace zalíbí a začnou využívat přátel a známých. Dítě postupně zjistí, že nemá svoje doma, neví, kam patří.
- **Disociovaná rodina.** Charakteristické je narušení vnějších nebo vnitřních vztahů rodiny. Vnější narušení je izolovanost od okolí nebo konfliktnost při

styku s vnějškem. Izolovanost se projevuje omezením kontaktů s rodinami, přáteli, ostatními sociálními skupinami. Rodina se zabývá pouze sama sebou, svými problémy. Důvodem může být citlivost jejích členů, negativní zkušenost s okolím, psychické narušení členů, ulpívání na tradici, které okolí nechápe nebo neuznává. Druhou formou vnějšího narušení je konfliktnost, přičemž obě spolu úzce souvisejí. Četné kontakty konfliktní rodiny s okolím situace komplikují, poučují děti ostatních, poukazují na nedostatky, a tím se sami dostávají do dalších problémů. Disociovanost vede k nesprávnému pojetí světa, společnosti u dětí.

Narušení vnitřních vztahů rodiny oslabením vzájemných kontaktů, izolovanost a konfliktnost mezi jejími členy. Vzájemné kontakty nejsou vůbec, nezájem, či jsou omezeny na minimum, v nezbytném kontaktu užívání frází chybí vřelost, panuje lhostejnost. Konfliktnost mezi členy rodiny má za následek neklid, napětí i napadání, někdy i fyzické, strach dětí i slabších členů z rozpadu rodiny. Zavlékání dětí do konfliktů, vede k citovému strádání dětí.

V rodinách může docházet k různé kumulaci problémových aspektů. Problémy se mohou také transformovat jeden do druhého. V ideálním případě se nám povede tyto problémové aspekty překonat s podporou speciálních zařízení.

1.3. Sociální role

Sociální role je dle Průchy: „Chování, které sociální skupina očekává od každého svého člena. Závisí na normách a hodnotách dané skupiny a na sociální pozici jedince ve skupině.“ (Průcha, 1995, s. 205) „Součástí každé takové role je určitý způsob chování.“ (Hayesová, 2013, s. 10)

V nadměrné míře může naše chování vykristalizovat do takového extrému, že se chováme v jednotlivém prostředí až přehnaně dle požadavků té skupiny, jen abychom se jí zavděčili. Ta může našeho chování zneužít.

Dle Hayesové 2013, máme různé role jako studenti ve škole, dle našeho zaměstnání. V zaměstnání se jedna role proměňuje dle situací – já v roli podřízeného vůči mému

nadřazenému, já v roli nadřazeného vůči svému podřazenému. Jinak se také chováme právě v situaci, když jsme na rodinném výletě, v táboře sami, a jinak když tam jsme s dalšími rodinami, které v tento moment mají velmi podobný sociální status.

1.3.1. Role v rodině

V rodině každý zaujímáme rozličné role, které vyžadují a očekávají od nás různé chování, jednání. V rodině naplňujeme vždy několik rolí najednou. Různým rolím odrůstáme, nebo se tato role promění a vrůstáme do jiných. Můžou být sociální role, které s námi v očích našeho nejbližšího okolí zůstávají po celý život. Příkladným zástupcem tohoto procesu je postavení nejmladšího sourozence v dané rodině. Přestože dospěje a plně se osamostatní, v očích celé rodiny zůstává stále tím malým, o kterého je potřeba se starat. Může být propojeno s velmi familiární přezdívkou, která tuto podstatu vystihuje. Z vlastní zkušenosti vím, že takové oslovení použité na veřejnosti může být jedincem nebo nezasvěceným okolím považováno za nepatřičné, někdy až ponižující.

Role manžela-manželky, dnes už běžně i partnera-partnerky. Role rodiče je z mého pohledu ze všech těchto rolí nejnáročnější, řekla bych, že můžeme dokonce mluvit o životním úkolu. Být rodičem se musíme učit. Role dítěte vůči rodičům je pro nás oproti tomu rolí velmi přirozenou. Další rolí, se kterou se jako dítě setkáváme, je role sourozence, a tu ovlivňuje velké spektrum věcí. Oproti těmto rolím stojí role, které máme vně naší domácnosti.

V širším pojetí do toho zahrnujeme i prarodiče, být babičkou a dědečkem je velmi specifické. Musíme našim dětem věřit, že jsme je dobře vedli a ony teď budou dobře vést svoje děti. Nejedna rodinná rozepře je zaviněna mylně, zbytečně, protože pramení z nepřijetí jak role prarodiče, tak z nepřijetí role rodiče. Já jsem ten, kdo se o dítě stará a babička může radit. Role vnoučat má také své opodstatnění.

1.4.Sourozenecké konstelace

Velký vliv na fungování rodiny a atmosféru v ní mají sourozenecké vztahy. Ty jsou ovlivňovány velkým množstvím aspektů, o kterých píše Leman (2008), já za ty nejdůležitější aspekty považuji:

- Počet sourozenců
- Pohlaví sourozenců
- Věkový rozdíl mezi dětmi
- Pořadí, ve kterém jsme se narodili

Rodinu také ovlivňuje, jestli v okruhu jejich známých jsou rodiny s obdobnou sourozeneckou konstelací. Rodiče tak mohou své těžkosti sdílet a děti mají možnost socializace a sebe potvrzování.

Způsob, jakým se naučíme se sourozenci vycházet a jak se v rámci tzv. sourozenecké konstelace ocitneme, a jak se s ní vypořádáme, je pro náš život odrazovým můstkem do dalšího fungování v rámci společnosti. To, jak budeme reagovat ve vrstevnické skupině, co od ní budeme očekávat.

V některých rodinách se sourozenci nemusí v životě vůbec potkat, jiní vyrůstají společně bez potíží v optimálním prostředí v nové rodině v harmonickém vztahu. Jinou variantou může být v současné době střídavá péče, která straní přání rodičů před zdravým, sebevědomým a vyrovnaným dítětem.

1.5. Vrstevnické skupiny

„Vrstevnické skupiny představují přirozenou formu života dětí a mládeže. Jsou to skupiny, které charakterizuje věková, ale také názorová blízkost, z níž vyplývá souhlasné jednání. Jsou to typické primární, zpravidla neformální skupiny. Vyznačují se bezprostředními kontakty a silným pocitem příslušnosti ke skupině (identifikace vyjadřovaná zájmemem „my“).” (Kraus, 2008, s. 88)

Jelikož nikdo není ostrov, tak každému je zapotřebí jeho vrstevnická skupina. Člověk se s vrstevnickou skupinou seznamuje postupně nejprve prostřednictvím herních skupin v mladším školním věku pod dohledem dospělých. S postupujícím věkem členů mají skupiny touhu po samostatnosti a dospělosti, touhu vymanit se z vlivu dospělých. Skupina má vlastní skupinový systém hodnot a norem, chování, oblékání, vyjadřování. Postupně vznikají rituály vnitřně organizované skupiny, určitý systém sociální kontroly tvořený specifickými sankcemi.

Nemusí být definovaná pouze věkem, ale i právě sociální rolí, kterou v dané životní etapě prožíváme. V našem případě na táboře Klubu rodinného skautingu Pavouček se dá mluvit o několika vrstevnických skupinách, které toto uskupení zahrnuje.

Jako první a na první pohled nejnápadnější a počtem svých členů největší je vrstevnická skupina dětí, nebo můžeme mluvit i o vrstevnických skupinách dětí. Utváří se nám jich víc dle věku, popřípadě pohlaví. Jejich vznik a délku trvání ovlivňuje také to v jaké části programu se zrovna nacházíme. Rozdělení do herních skupin se mění.

Druhou je vrstevnická skupina rodičů, kteří mezi s sebou mohou najít pochopení, porozumění, podporu, vzájemně se podpořit při výchovných otázkách, obohatit se o nové úhly pohledu na nejrůznější rodinná témata či společně jenom pobýt.

Třetí vrstevnickou skupinu mezi s sebou mají na táboře Pavoučka i asistenti. Jejich přesnější specifikace a náplň činnosti je uvedena v části Oddíl Pavouček – sonda do skauta: Asistenti. U nich vidím jako velkou výhodu, bezpečí této jejich skupiny, se kterou si mohou pobýt, užít a zároveň mají možnost pozorování okolí, tedy rodin, mnoho věcí se do života naučit, odkoukat. Zejména co se týká vztahů partnerů mezi s sebou, vztahů k dětem. To, jaké principy a prostředky výchovy jsou v rodině uplatňovány. Dle mé zkušenosti je zde velká míra otevřenosti o těchto věcech s rodiči mluvit a dotazovat se.

2. Motivace

Hlavním cílem mé práce je popsat motivaci neskautů k účasti na skautských aktivitách, proto se v další kapitole stručně zabývám tím, co to vlastně motivace je.

Slovo motivace má základ v latině (Latinsky movere - hýbati, pohybovati). Můžeme tedy v souvislosti s motivací mluvit o síle, která nás někam posunuje, tedy o určitém hnacím motoru. V odborné terminologii slovo motivace označuje hypotetický vědecký konstrukt, jehož účelem je popsat a vysvětlit určitý psychologický fenomén. Motivace v tomto smyslu vychází z předpokladu, že chování každého jedince má určitou psychologickou příčinu a cíl. Vychází to ze skutečnosti, že na lidskou psychiku působí vnitřní i vnější vjemy, se kterými je potřeba se vyrovnat.

„Obecně platí, že motivace je intrapsychicky probíhající proces, vycházející z nějaké potřeby a vyústující ve výsledný žádoucí vnitřní stav, proces, který je iniciován endogenně nebo exogenně.” (Nakonečný, 2014, s. 15)

„Lidská motivace je složitá a individuálně rozdílná.” (Salesiánský slabikář, s. 158) Každého z nás k určitému úkonu přimějí jiné podněty. Konkrétní osobní příčiny určitého chování pak nazýváme motivy. Mohou být vědomé i nevědomé. Zdrojem motivu je potřeba. Motiv pak určuje zaměření, intenzitu i délku trvání konkrétní činnosti, ke které je jedinec motivován. Bývá ukončena naplněním potřeby, která ji způsobila. (Vágnerová, 2010)

Velikost motivů (například pocit hladu) různě kolísá, což označujeme motivačními stavy. To jak silně (popřípadě jak často nebo jakým způsobem) se v chování konkrétního člověka uplatňují různé motivy, určují jeho motivační vlastnosti. Každému motivu se dá teoreticky přisoudit nějaká motivační vlastnost (například potřeba bezpečí – bázlivost). (Říčan, 2010)

Kromě motivů primárních máme pak i řetězce motivů odvozených, které ale nakonec vždycky vedou k primární potřebě. Například za otázkou studia, stojí potřeba dobrého zaměstnání, potažmo zabezpečení.

Nezáměrná motivace, jsou momenty, kdy své okolí nepřímo, neúmyslně a vlastně i nechtěně můžeme motivovat. Jak v pozitivním slova smyslu, tak v tom negativním. Může

stačit jedna věta, která se té problematice zas tak netýká, aby nás na motivovala, popostrčila, dodala odvalu něco vyzkoušet, například podat si přihlášku na školu.

„Souhrn faktorů, které o motivaci rozhodují – osobnost člověka, podmínek, ve kterých žije a akutní situace, ve které se právě nachází.“ (Plamínek, 2015 s.12) Osobní motivaci tedy ovlivňuje celá řada faktorů a jejich kombinací. Zejména to, jaký každý jednatel je, jaké jsou jeho povahové rysy, dále to, v jakých podmínkách žije, životní úroveň jedince, místo, na kterém žije, čas ve kterém na tom místě je a dobová specifika.

Jsou tři základní aspekty tematiky motivace: Procesuální aspekt (to znamená průběh motivace, který má různé fáze jako třeba rozhodování či volba prostředků apod.), dispoziční aspekt (vnitřní faktory vyjadřující příčiny jednání). (Nakonečný, 2014, s. 18) Motivace zároveň s kognitivními procesy dává chování jedince dynamickou strukturu určující jeho psychologický smysl.

Člověka může vést k určitému jednání současně několik motivů. Jednotlivé dílčí motivy jsou ve vzájemných vztazích, navzájem se podporují nebo střetávají v konfliktu. Síla proti sobě působících motivů se často mění v závislosti na blízkosti uspokojení potřeby. Například pokud stejný podnět vzbuzuje strach i naději, je strach s přiblížením podnětu silnější a převažující, přestože to třeba dříve bylo naopak. Konflikt mezi vědomími a nevědomími motivy je velmi časté téma v psychoanalýze (Říčan, 2010).

2.1. Teorie motivace

Madsen popisuje rozličné množství teorií motivace, jejich části se objevují i v teorii učení, teorii osobnosti. Upozorňuje na rozličnou terminologii, která je v nich využívána. Tato nejednotnost vede k reakci: Antiteoretiky – odmítají teorie, monoteoretiky – vyberou si jednu teorii, tu preferují a skrze ni nahlíží na ty ostatní, eklektiky: vybírají z rozličných teorií to, co se jim právě hodí, neuspořádávají ale celkovou syntézu, integrativní – snaží se z více či ze všech teorií vytvořit jeden velký celek.

Madsen (podle Vágnerové, 2010) třídí psychologické teorie motivace na několik modelů podle způsobu vzniku motivu a dosažení uspokojení:

- Homeostatický model vychází z toho, že motivace je vyvolána narušením rovnováhy (homeostázy). Může se jednat o nedostatek, postrádání něčeho subjektivně důležitého (například pocit hladu) nebo přebytek (například nadměrná sociální stimulace).
- Pobídkový model doplňuje tuto hypotézu působením vnějších činitelů.
- Kognitivní model klade důraz na racionální hodnocení, motiv vidí jako zaměření na cíl, na budoucí uspokojení). Podle předchozích zkušeností upravuje volbu chování, aby byly cíle dosažitelné a v souladu s osobními i společenskými normami.

V činnostním modelu je příčina motivace v činnosti, která se sama o sobě stává cílem. Nejčastěji se může jednat o sportovní nebo tvůrčí aktivitu, kde nejde jen o výsledek, ale o celý proces, který k ní vede. V emočním modelu je hlavní složkou motivace dosažení určitého citového stavu. Může jít o fyzické pocity i pocity duševní. Dále se mohou teorie rozlišit podle zaměření na pudové potřeby, psychosociální potřeby, případně komplexní pojetí potřeb.

2.2. Teorie pudových potřeb

Psychoanalytické teorie S. Freuda vycházejí z předpokladu, že podstata člověka je pudová a na jeho motivech se tedy podílí nevědomá touha po slasti. Ta je často v rozporu s požadavky a normami společnosti. Současně se na vnitřních procesech podílí osobní morálka, vznikající už v raném dětství. Interakce těchto tří složek pak podle Freuda vytváří vnitřní duševní dynamiku. Freudova teorie pudů jako motivů chování souvisí s jeho pojetím psychické energie, obecně označované jako libido. Na rozdíl od jiných teorií, tato přisuzuje veškerému chování nějaké motivy. Cílem pudu je uvolnění s ním spojené energie a dosažení uspokojení. Jako dva nejzákladnější pudy považoval Erós (pud života) a Thanatos (pud smrti). (Nakonečný, 2014)

C. Hull dělí motivaci na popudy (drivy), zvyky a incentivy. Potřeba jedince aktivuje popud a na základě toho dojde k chování, které redukuje nepříjemný stav napětí. To, co uspokojuje potřebu je incentiva, která působí zvenku. Tato teorie vysvětluje biologické potřeby.

2.2.1. Teorie vycházející z důrazu na psychosociální potřeby

A. Adler považoval za největší motiv úspěch. A i nedosažení úspěchu je podle něj možné vidět pozitivně, například jako motivaci k jiné činnosti. Podle této teorie je potřeba překonat pocity méněcennosti a získat potřebné sebevědomí k dosažení vytyčených cílů. Pro C. Rogerse je nejdůležitější potřeba seberealizace. Patří mezi humanisticky zaměřené psychology.

2.2.2. Teorie vycházející z komplexního pojetí potřeb

Aby člověk měl zajištěnu duševní pohodu, potřebu lásky a úcty, která je nadstavbou nad zajištěnými fyziologickými potřebami jedince, musí být právě tyto nižší potřeby uspokojeny. Poté následuje potřeba bezpečí, která musí být uspokojena následovně, aby se mohl člověk soustředit na vztahové potřeby, které mají sociální charakter. Potřeba sebeaktualizace stát se tím, kým se mohu stát, mohu uplatnit své předpoklady, stojí v hierarchii potřeb nejvýše. Ne každý, ale k touze po naplňování této potřeby dospěje.

2.3. Používání motivace

Dnes se o motivaci mluví zejména v rámci managementu a personálního řízení. Kde je hlavním cílem, jak lidi motivovat k co nejlepšímu výkonu v rámci naší firmy a jejího zájmu.

Motivace má také své místo například ve výchově dětí nebo v partnerských vztazích, všude tam, kde od druhých máme nějaká očekávání. V tomto směru má motivace velký pozitivní potenciál, jelikož může nahradit jiné primitivnější nástroje jako je autoritativní chování, nátlak nebo manipulace. Při správném využití je oboustranně prospěšná a vnáší do vztahu důvěru. Kdo chce lidi motivovat, musí je chápat a musí jim umět nabídnout uspokojení jejich potřeb (Plamínek, 2015). Je důležité vědět co motivuje naše chování a jednání, co vede nás samotné k dosažení určitého cíle, nebo naopak co nás drží zpátky, aby člověk nekonal.

3. Cílové prostředí – Skaut

V další části mé práce se zabývám skautskou organizací, pod kterou spadají aktivity, které respondenti hodnotí v přiloženém dotazníku. Zahrnuje kapitoly o vzniku skautingu, jeho struktuře, principech a metodách skautské výchovy, o rodinném skautingu, jelikož mohou být důležitými faktory ovlivňujícími účast respondentů na těchto aktivitách.

„Junák – český skaut, z. s. je dobrovolný, nezávislý a nepolitický spolek, jehož posláním a účelem je ... podporovat rozvoj osobnosti mladých lidí.“ (Junák – český skaut, z. s., Stanovy, 2014, s.1).

Skaut je globální celosvětovou organizací založenou v roce 1908, je výchovným hnutím mládeže zaměřeným na pobyt v přírodě. Má přes padesát milionů členů po celém světě v 216 zemích.

Výchovné hnutí vzniklé na přelomu 19. a 20. století ve Velké Británii. Zakladatelem byl Robert Baden-Powell. V Severní Americe ve stejné době vzniklo podobné woodcraftové hnutí, založené E. Thompson-Setonem. Obě hnutí rozvíjí vztah mládeže k přírodě, její smysl pro romantiku, sport a hry, vychovávají k praktickým dovednostem, družnosti, ale i k myšlence sebekázně, služby a čestnosti.

3.1. Vznik skautingu

Někdy se za předchůdce nebo spoluzakladatele považuje Ernest Thompson Seton, který už v roce 1902 založil Woodcraft Indians – hnutí postavené na principech přírody (škola lesní moudrosti).

Za počátek celého skautingu je považován rok 1907, kdy anglický generál Robert Baden-Powell tábořil na ostrově Brownsea asi s dvaceti chlapci z různých sociálních vrstev. Jeho návrhy původně míněné pro výcvik vojáků v jejich orientaci v přírodě se chytly i mimo původně zamýšlený okruh dosahu. Příruček si totiž všimla mládež a začala se jimi řídit. Celé to byla reakce na jeho vojenské počínání.

První skautská organizace byla založena v Anglii v lednu 1908 The Boy Scouts, o rok později již na skautské přehlídce byly i dívky. O dva roky později byla založena organizace

skautek, a také odbor vodních skautů. V roce 1920 proběhlo vůbec první světové setkání: Jamboree (setkání skautů z celého světa) – v Londýně. (Skautskou stezkou, 2001)

V České republice je skautských organizací několik (např. Svaz skautů a skautek ČR nebo Skaut – český skauting ABS), ale základní myšlenku mají všechny stejnou. Jen se někteří vydali k dosažení cíle trochu jinou cestou. I název zakládající organizace se v průběhu let měnil. Aktuálně je největší skautskou organizací v České republice Junák-český skaut, z. s., a právě do této organizace patří oddíl Pavouček.

3.2. Historie skautingu u nás

Historie skautingu v Čechách se začala psát v roce 1911 Antonínem Benjáním Svojsíkem, poté co se s hnutím setkal na své cestě po Anglii. Po svém návratu nabyté zkušenosti uplatňuje na žižkovské reálce. Vydává skautskou literaturu a 15. 6. 1914 je založen organizace „Junák – český skaut“. Později je ustanoven odbor pro dívčí výchovu. Skautské hnutí roste a stále upevňuje své postavení.

Především pro své hodnoty je na našem území třikrát zakázáno. Poprvé v roce 1940 nacisty, obnoveno je v roce 1945 ihned při Pražském květnovém povstání. Druhá likvidace začíná v roce 1948, kdy je Junák začleněn pod Svaz československé mládeže a zaniká o dva roky později. Obnoven je na jaře 1968 a zase po dvou letech 1. září 1970 je zatím naposledy na našem území zakázán. Mnoho oddílů po posledním zákazu do obnovení v roce 1989 svou činnost provozuje pod štítem jiné, v tu dobu povolené organizace. Dne 2. 12. 1989 je v Městské knihovně v Praze potřetí obnoven Junák. Skauting u nás tedy momentálně funguje již třicet let bez přerušení, a to je na jeho silném rozmachu velmi dobře znát. Přicházejících členů je tolik, že se v některých střediscích vytvářejí pořadníky na přijetí dětí do oddílů. (Skautskou stezkou, 2001)

3.3. Organizační struktura Junáka

Junák – český skaut, z. s. je zapsaný spolek. Organizační struktura je poměrně složitá. Ústředním orgánem spolku je valný sněm. Delegáti sněmu přijímají různá usnesení, kterými řídí budoucnost organizace, a volí vedení a členy Náčelnictva, členy Ústřední revizní komise a Rozhodčí a smírčí rady. Náčelnictvo pak jmenuje starostu, který si zvolí další členy Výkonné rady. Hlavní spolek je Ústředí, jež zaštiťuje všechny další jednotky, které pod něj spadají. Ty pokračují sestupně a rozčleňují se do vyšších a nižších organizačních jednotek. Bokem stojí zvláštní organizační jednotky, které mají speciální poslání a pro účely této práce není třeba se jimi zabývat podrobněji. Vyšší organizační jednotky jsou rozděleny zpravidla v rámci územně správního uspořádání. Jednotlivé kraje územím kopírují zhruba kraje ČR, na krajské rady, které se pak dále dělí na rady okresní. V čele těchto rad je předseda, který je statutárním orgánem daného pobočného spolku. Jednou ze základních činností vyšších organizačních jednotek je vzdělávání. Čekatelské a vůdcovské zkoušky, lesní kurzy a lesní školy apod. Nižší organizační jednotkou jsou střediska. Středisko je základní jednotka, která ještě má právní subjektivitu. Ve střediscích probíhá výchovná činnost v rámci oddílů. Nejmenší jednotkou je družina čítající 6–8 členů. Dvě a více družin dohromady tvoří oddíl. V čele družiny stojí rádce nebo rádkyně.

Práce v oddílech se zpravidla členění podle věku do výchovných kategorií. Do nejmladší kategorie, která vznikla až v nedávné době, patří benjamínci, děti předškolního věku, od pěti do sedmi let. Starší jsou vlčata – chlapci, a světlušky – dívky, děti od osmi do cca deseti let. Skautem a skautkou se děti stávají přechodem do další výchovné kategorie, zpravidla ve věku od jedenácti do čtrnácti let. Nejstarší dětskou výchovnou kategorií jsou roveři a rangers, mládež těsně před dospělostí. V dospělosti se mohou členové družít v oldskautských klubech, kam spadá i rodinný skauting. (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014)

Posláním skautingu je jedince rozvíjet podle jeho schopností a dovedností v jeho celistvosti.

Samotná výchovná činnost skautského hnutí je převážně v jednotlivých družinách, oddílech. Družiny jednotlivých oddílů se schází na schůzkách jednou týdně. Jejich program je koncipován dle příslušné věkové kategorie. Navíc se přidávají další aktivity dle dohody

a zájmu oddílu, společné výlety, popř. plavání, bruslení. Výpravy, kde si děti teoretické znalosti mohou vyzkoušet, různé mezi družinové soutěže, nebo mezi oddílové závody. To vše se liší oddíl od oddílu, středisko od střediska. Jednou za dva roky se konají celostátní závody, kterých se mohou jednotlivé družiny účastnit.

Vrcholem celoročního snažení získávání poznatků, vědomostí a znalostí je pak dvou – až třítýdenní tábor, kde se zpravidla dají všechny vědomosti a nově získané schopnosti z předešlého roku uplatnit. Tábory také často slouží k iniciačním zasvěcovacím rituálům, které jsou buď společné jako např. skautský slib u slibového ohně, nebo naopak úplně individuální. Záleží na tradici daného střediska nebo oddílu.

3.4. Hlavní principy skautingu

Skauting stojí na třech základních principech, kdy každý skaut má tři hlavní povinnosti, jejichž plnění by mělo rámovat jeho život:

- Povinnost **k Bohu** – tedy hledání toho, co je transcendentní a transcendentální.
- Povinnost **vůči ostatním** – nejsme ostrovem, a tak máme spoluzodpovědnost za své okolí, rodinu, přátele, školu, obec, vlast. Jedná se o spoluúčast na dění v mém okolí. Mám pomoci, kde mohu a tak, jak jsem toho schopen.
- Povinnost **vůči sobě** – péče o tělo a duši, vyvarování se špatným návykům, vědomí a zodpovědnost za vlastní seberozvoj. Jsem zodpovědný za to, jaký jsem a jaký člověk ze mě bude, jaký příklad svým životem dávám. (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014)

Tyto základní principy jsou vyjádřeny ve skautském slibu a zákonu.

Skautský slib zní: „Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: sloužit nejvyšší Pravdě a Lásce věrně v každé době, plnit povinnosti vlastní a zachovávat zákony skautské, duší i tělem být připraven(a) pomáhat vlasti i bližním.“ Slib lze doplnit dobrovolným dodatkem: „K tomu mi pomáhej Bůh.“ (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014, s. 2)

Skautský zákon platí pro všechny členy Junáka. Můžeme zde nacházet paralely s biblickým desaterem. Dle mé zkušenosti, to takto vnímají děti, které jsou z křesťanského prostředí a zároveň chodí do skauta. Na paralelu mezi skautským zákonem a Desaterem s nimi narazíte poměrně rychle. Zde je zapotřebí dle mého názoru citlivého a odborného výkladu, kde tato podobnost končí a kde začíná, a hlavní rozdíly, které zde jsou. Různé obdoby tohoto zákona mají skauti i v ostatních zemích:

„Skautský zákon zní:

- Skaut je pravdomluvný.
- Skaut je věrný a oddaný.
- Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.
- Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.
- Skaut je zdvořilý.
- Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských.
- Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.
- Skaut je veselý myslí.
- Skaut je hospodárný.
- Skaut je čistý v myšlení, slovech i skutcích.

Dívky a ženy používají znění v ženském rodě.” (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014 s. 2)

Mně osobně přijde, že tyto základní principy skautingu jsou jakousi reakcí na posun společnosti. Dříve byly podle mě tyto faktory dány sociálními vazbami a s nimi spojeným životním stylem, který tyto věci pokrýval v rámci života v komunitě. Například plnění třech základních skautských povinností bylo v podstatě provázáno s rodovým životem.

3.5. Metoda a principy skautské výchovy

„Skautská výchovná metoda závazně charakterizuje skautskou výchovu. Vychází ze zásad stanovených již zakladatelem skautského hnutí, které byly ověřeny více než sto lety praxe i poznatky moderní pedagogiky. Je založena na sedmi základních prvcích, které dohromady tvoří vnitřně provázaný, nedělitelný systém.“ (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014 s. 2)

Sedm základních prvků skautské výchovy:

- **Slib a zákon** – člen se dobrovolně zavazuje žít podle nich, a tím přispívat ke svému všestrannému vývoji a rozvoji.
- **Učení ze zkušeností** – všichni členové se aktivně podílí na činnosti, a tím, že si věci zkouší, osahají, nabývají znalosti a dovednosti vlastním prožitkem, usilují o dobro, kladný vztah k druhým lidem, i společnosti.
- **Družina** – v této malé skupině kamarádů, vrstevníků se nachází zázemí pro rozvoj dovedností každého člena.
- **Symbolický rámeček** – oslovuje své členy svou srozumitelností hrami a příběhy, z nichž mohou čerpat své vědomosti, dovednosti i um.
- **Příroda** – je nejvíce využívaným prostředím a prostředkem k dosažení výchovných cílů pomocí zájmu, poznání, a péče.
- **Program osobního růstu** – je připraven pro všechny věkové kategorie, každého jednotlivce, který chce něco umět, znát vlastním přičiněním, ale i za podpory ostatních.
- **Dospělí průvodci** – ukazují směr, podporují a provádí mladší, aby byli sami schopni žít plnohodnotným zodpovědným životem. (Junák – český skaut, z. s. Stanovy, 2014)

3.6. Rodinný skauting

Rodinný skauting je asi nejnovější formou skautování, kdy se dítě neúčastní aktivit samo, ale účastníci jsou celá rodinná jednotka. „Rodinným skautingem tedy rozumíme formální i neformální setkávání převážně skautských rodin fungujících v rámci určitého společenství a vycházejících ze společného a sdíleného skautského rámce.” (Rodinný skauting, 2013, s.6)

„Posláním rodinného skautingu v Junáku je sdružovat dospělé skauty a skautky, včetně jejich rodinných příslušníků, a podporovat je v jejich životním období, kdy zakládají rodiny a pečují o své děti, tak, aby udrželi vazbu ke skautskému hnutí a k jeho principům.” (Rodinný skauting, 2013, s.6). Což celé hnutí přivádí do další varianty rozvoje a je tedy vidět, že své poslání dobře naplňuje, vzniká nová touha zůstat v něm aktivní pro sebe a své děti.

Z mého pohledu je také tato vazba pro rodiče určitou výhodou při jejich výchově, co se týče hodnot, komunikace a kooperace, kterou si oni sami z hnutí odnesli. Teď ji předávají svým dětem buď v rodině nebo v rámci oddílu rodinného skautingu. Tyto skupiny lidí, skauti i nečlenové mají volnější organizaci v porovnání se skautskými oddíly, protože jsou limitováni péčí o své rodinné příslušníky.

Můžeme kluby rodinného skautingu rozčlenit do dvou skupin na kluby uzavřené a na kluby průchozí. Uzavřené kluby fungují jako uzavřená skupina, která společně roste zhruba stejným tempem, nepřijímají se nové rodiny. Průchozí nebo možná lépe řečeno otevřené kluby jsou ty kluby, které přijímají nové rodiny do svého středu průběžně. Rodiny odcházejí a přicházejí podle své životní etapy, což obvykle ovlivňuje věk dětí dané rodiny.

4. Oddíl Pavouček – sonda do skautu/skautingu

V poslední kapitole představuji Pavoučka, konkrétní skautský oddíl, na jehož aktivitách participují rodiny, které se účastnily výzkumu.

Pavouček – IKTOMI je součástí 52. skautského střediska Stopaři Praha 8, který má šest oddílů. Lišáci jsou smíšený oddíl benjamínků. Kořata jsou oddílem světlušek, Vlčí nože jsou oddílem vlčat, Miriklo je oddíl skautek a Bronko je oddílem skatů. Šestým a posledním oddílem je již zmíněný Pavouček IKTOMI.

Koordinační rada Pavoučka zajišťuje správné fungování oddílu a komunikaci mezi členy i navenek. Celkem čítá sedm pozic se specifickými názvy. Zastřešující osoba, která má o všem přehled a je v kontaktu se všemi, kontakt se střediskem zajišťuje osoba, která má na starosti veškerou komunikaci se střediskem, třetí osoba zajišťuje hospodaření, čtvrtá zajištění nedělního farního občerstvení "agapé, správu webových stránek, asistenty, koordinaci – osoba dbající na sladění všech činností.

Název Pavouček je odvozen od staré indiánské legendy kmene Lakotů. Podle legendy se zjevil na velké hoře učitel moudrosti a velký kouzelník, vzal na sebe podobu pavouka = Iktomi, a na velké hoře vedl rozhovor se starým mužem, který rozjímal. Iktomi mluvil dávným posvátným jazykem, kterému mohl porozumět už jen tento starý muž. Během rozmluvy vzal Iktomi do rukou vrbový prut a vytvořil kruh ozdobený peříčky a začal do něj vplétat pavučinu. Přitom vyprávěl životní příběh, příběh o kruhu života, o tom, jak život začíná a končí. Jak se rodíme jako miminka, která potřebují pomoc ostatních, následuje dětství, pak dospělost a jako poslední přichází stáří, a v té době, stejně jako na začátku potřebujeme pomoc ostatních. Tím se kruh uzavírá. Iktomi hovořil takto: „V průběhu celého života působí na člověka mnoho sil, jak dobrých, tak zlých. Dobré síly působí v rovnováze s přírodou a Velkým Duchem.“ Iktomi dal vrbový kruh s vypletenou pavučinou starému muži a pokračoval: „Podívej, pavučina je vypletená celým kruhem, ale zároveň jsou v kruhu mezery, kterými je otevřená do prostoru. Poprosíš-li Velkého Ducha, pavučina tě bude během noci chránit před zlými silami působícími zvenčí. Zlé síly se na pavučinu zachytí a zůstanou v ní zamotány do doby, než ráno vyjde slunce, a jeho mocné paprsky je spálí. Dobré síly ovšem proniknou skrze mezery a ovlivní tvé myšlenky a činy. Stejně tak během tvého spánku zachytí tvoje dobré sny, přání a vize a po peříčkách, která

jsou na okrajích kruhu, ti spadnou do srdce. Ty zlé pošle pavučina pryč mezerami, a už se nevrátí. Pavučina ti zajistí dosažení tvých největších snů, přání a vizí, zároveň zachová tvé dobré nápady.“ Poté, co starý muž sestoupil z hory, pověděl o svém setkání s velkým kouzelníkem a učitelem moudrosti lidu svého kmene. Díky tomuto příběhu mnoho Lakotů využívá síly lapačů snů dodnes jako pavučiny svého života. Visí jim nad postelí a zachytává ty dobré síly a zlé propouští pryč.

4.1. Symbolika oddílu Pavouček

Kruh – kruhu znamená životní cyklus. V našem sdružení se setkávají všechny generace: Děti, rodiče, prarodiče. Každý je v jiné životní etapě na své pouti životem. Spolupracujeme podle svých sil a schopností.

Pavučina – znamená síť dobrých vztahů, které se snažíme mezi sebou i okolím vytvářet.

Pavouček – uprostřed kruhu je symbolem neúnavného úsilí stále nového začátku a překonání všech překážek v životě.

Tee-pee (původní indiánský stan kruhového půdorysu) – znamená pohodu a rodinnou atmosféru, která je hlavním naším cílem. Je pro nás útočištěm před nepohodou, čerpáme zde sílu a radost ze života.

Celá oddílová symbolika je mimo jiné vyobrazena na společných tričkách Pavoučka. (obr 1. – viz příloha)

Pokřik zní: *Dobré je žítí, v pavoučí síti. Iktomi, Iktomi, Iktomi.* Používáme také pokřik našeho domovského střediska Stopaři. *Dlaň se svírá v pěst, Stopař chrání cest.*

4.2. Aktivity a činnosti v průběhu roku

Pavouček pořádá během celého kalendářního roku rozličné akce, kterých se mohou rodiny společně účastnit. Není povinností členů účastnit se všech těchto aktivit každý rok.

4.2.1. Novoroční výlet

Je tradičně pořádán první sobotu po novém roce. Tento výlet se řadí vzhledem k ročnímu období většinou k těm náročnějším, a ne vždy je vhodný svou trasou pro kočárky a malé děti.

4.2.2. Duchovní obnova

Víkendový výjezd za účelem nového duchovního impulsu, pořádaný obvykle v průběhu postní doby před Velikonočními svátky. Na programu jsou nejen výlety a aktivity s dětmi, ale také je zde prostor a čas na ztišení a načerpání nových duchovních podmětů.

4.2.3. Stmelovák

Je prodloužený stmelovací víkend (tedy zkráceně „stmelovák“), na který spolu vyrážejí všechny rodiny účastníci se tábora v příslušném kalendářním roce. Přes den je program jednodušší, skládá se zejména z výletů s dětmi, v jedné či více skupinách dle stáří dětí, do okolí dané lokality. Po večerech plánují rodiče společně celý nadcházející tábor, rodiny se dělí do skupin, ve kterých připravují daný táborový den a jeho etapu. Hlasuje se o tématu táborové hry a každý rodič z dané rodiny dává, podle zvoleného typu hlasování, svůj hlas. V posledních dvou ročnících toto hlasovací právo mají také asistenti, kteří se stmelováků a nadcházejícího tábora rozhodnou účastnit.

Nedávná doba covidu-19 přinesla i určitou úpravu tohoto zavedeného mechanismu. Pokud nebylo možno pořádat fyzicky stmelovák v kritických dobách uzávěr, tak se důležitá témata, jinak probíraná na stmelováků, přesunula na on-line konference, které ho dočasně zastoupily.

4.2.4. Tábor

Od roku 2006 je vrcholem celoročního snažení letní tábor. Počet rodin, které se každoročně účastní je proměnlivý (vychází zejména z maximální kapacity tábořiště). Bývá jich pravidelně mezi dvanácti až sedmnácti. Minimální věk dětí je limitován jen uzavřeným šestinedělím. Mnoho let se střídala pravidelně dvě tábořiště. Měsíční údolí na břehu řeky Blanice, které umožňovalo většímu počtu rodin pobyt v týpí. Druhé místo byl „civilizovanější“ srubový tábor „Chatky na Jihu“ u rozkvetlého břehu řeky Lužnice. V posledních několika letech s rozvojem domácí turistiky a rozšířením počtu rodin se místa pro tábor každoročně mění.

Náplní tábora je samozřejmě etapová hra a její dohodnutý příběh, který se jako zlatá nit proplétá každým dnem pod dozorem jednotlivých rodin, které daný den zrovna vedou program a určují jeho běh i úpravy.

4.2.5. Poslední táborový den

Leckdo by očekával, že posledním táborovým dnem je den, který je posledním celým dnem na táboře a uzavírá celé táborové dění. Pro děti je to poslední den společné hry a je pro ně připraveno u ohně předání odměn se vzpomínkovými dárky. Je možnost naposledy se setkat s postavami, které je celý tábor provázely. Pro rodiče a asistenty je to prostor na zhodnocení tábora.

Nicméně u Pavoučka je to trochu jinak. Poslední táborový den je až první zářijové nedělní odpoledne, kdy se naposledy objeví hlavní táborové postavy a finálně se uzavře celý tábor. Zároveň je to společné vkročení do nového školního roku Nechybí ani večerní společný buřtový oheň.

4.2.6. Drakiáda

Je společná s farní drakiádou Salesiánů v Kobylisích, se kterými je Pavouček také propojen. Tradičně je pořádána v sobotu během podzimních měsíců na Velké skále v Praze Tróji. Přestože se její náplň během let mnohokrát proměnila, stále přetrvávají alespoň některé aspekty, soutěž o nejkrásnějšího draka, soutěž o nejdéle létajícího draka, soutěž o draka, který vyletí nejvýše v daném časovém limitu.

4.2.7. Agapé

Pavouček se zapojuje do příprav nedělního farního posezení, které se koná pravidelně po nedělní mši v devět hodin. Jednotlivé neděle jsou rozepsány mezi rozličná společenství, které ho mají v daném termínu na starosti. Jde o přípravu pohoštění, servis v průběhu posezení a následný úklid prostor. Většinou se připravují různé druhy pomazánek, ovocné či zeleninové mísy, pečené sladkosti jako koláče, buchty a muffiny. Z nápojů se vaří čaj a káva, pro děti se připravují limonády.

4.2.8. Další činnosti

Během roku se o víkendech organizují i další tematické akce. Velkému zájmu se těší po táborové veřejné promítání, podzimní výlet a další příležitostné akce. V posledním roce se ujal pravidelné pingpongové zápasy. Každý ze členů může přijít s nápadem na další společnou akci a tu společnými silami zrealizovat.

4.3. Účastníci Pavoučka

Do aktivit Pavoučka jsou zapojeny nejen rodiny, ale i další pomocníci, kterým je tento systém nějakým způsobem sympatický. Do tohoto podpůrného systému se řadí i kuchařky a zásobování.

4.3.1. Rodiny

Rodiny si mohou zvolit, kterých Pavoučkovských aktivit a v jaké frekvenci se chtějí účastnit. Stejně tak má každý možnost se do příprav zapojit dle svého uvážení nebo rovnou přijít se svou novou akcí.

Nezáleží na počtu členů rodiny nebo na jejich věku, kromě tábora, kde platí pravidlo uzavřeného šesti nedělí matky a dítěte. Není překážkou ani vysoké stádium těhotenství, ještě do nedávna byla ve vybavené táborové lékárně i porodní souprava.

4.3.2. Duchovní doprovod

Katolický kněz zajišťující duchovní podporu členů oddílu a rodin. Pravidelně se účastní tábora a ztvárňuje hlavní postavu celotáborové hry, je tedy tematickou postavou, která provází táborem. Každý den slouží mši svatou. Je otevřen k duchovním

pastoračním rozhovorům či zpovědi. Má na starosti duchovní program na společné duchovní obnově.

Je zajištěn z řad členů kongregace Salesiánů Dona Bosca se sídlem v Praze Kobylisích. Kongregace působí po celém světě, jejím posláním je výchova mládeže dle svého zakladatele Jana Bosca. Tito kněží tedy spolupracují s Pavoučkem dlouhodobě a mají s ostatními účastníky navázané bližší vztahy, ze kterých při své práci mohou čerpat (lépe se jim káže, když ví, kdo před nimi stojí).

4.3.3. Asistenti

Jsou mladí lidé, kteří se pohybují v okolí rodin, ale neúčastní se všech aktivit v rámci roku. Těžištěm jejich přispění do dění je letní tábor, kde pomáhají s realizací her jednotlivým rodinám, organizují odpolední sportovní klání, doprovází děti při etapových hrách, hrají pro děti večerníček s jejich plyšáky a plní vše, co je pro chod daného tábora potřeba do připravit.

Dalších pavoučkových aktivit během roku se účastní dle svého uvážení. V posledních letech je tendence, aby se alespoň zástupci z jejich řad účastnili stmelováku. Nemusí se jej účastnit povinně, ale je to pro ně i nové rodiny velkou výhodou, pokud se znají před odjezdem na tábor. Zároveň tak nejvíce můžou ovlivnit téma celotáborové hry. Mají totiž také hlasovací právo o tématu celotáborové hry i dalších věcí.

4.3.4. Junior asistenti

Jsou proměnlivou skupinou adolescentů. Představují podpůrnou skupinu, která se dá zapojit jako pomocné síly. Jejím účelem je v rámci tohoto formátu umožnit, aby se zde i tato věková kategorie, povětšinou ti nejstarší děti v rodině, cítila využita. Účastní se aktivně programu akcí, pomáhají a zároveň mají i svůj osobní program, který pro ně chystají asistenti. Spojují tak princip přidané hodnoty, dalšího programu vůči jejich zodpovědnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Výzkum

5.1. Cíl výzkumu

Cílem výzkumné části mé bakalářské práce je zjistit motivaci neskautských rodin, respektive rodičů, k účasti na skautských aktivitách. Respondenty jsou osoby, které se účastní aktivit v rámci oddílu Pavouček. Tento cíl považuji za hlavní, a dále si stanovuji několik dílčích cílů. Těmito cíli jsou:

- Zjistit, co rodiny a jednotlivce vede k účasti na aktivitách Pavoučka.
- Zjistit, co rodiny a jednotlivci vnímají jako přínos aktivit Pavoučka.
- Zjistit, co rodiny a jednotlivci vnímají jako nevýhodu aktivit Pavoučka.

5.2. Popis výzkumné metody

Zvolenou výzkumnou metodou je on-line dotazník. Dotazník je nástroj sběru dat (Špaček, 2019). Lze ho rovněž charakterizovat jako soubor po sobě jdoucích otázek, které jsou respondentovi předkládány k jeho následné reakci. V podstatě se dá hovořit o určité psané formě rozhovoru, avšak respondent odpovídá písemně. Z této charakteristiky vyplývá, že by mělo být sestavování otázek promyšlené, a to tak, aby odpovídání na ně bylo pro respondenta komfortní. Je zapotřebí podotknout, že právě pohodlí respondenta je velmi důležité, protože může ovlivnit výsledek celého výzkumu. Dotazník pro tuto bakalářskou práci byl sestaven z otevřených otázek. Respondent nezískává možnosti odpovědí, avšak má volnost ve vyjádření svého postoje k dané problematice.

5.3. Sběr dat

Data byla sebrána formou on-line dotazníku (viz Příloha 1). Dotazník byl zaslán respondentům pomocí oficiální emailové konference Pavoučka, do níž mají přístup všichni účastníci letních táborů.

Tuto metodu sběru dat jsem vybrala pro její časovou flexibilitu, atraktivitu formy předání oproti papírové formě, a také ve snaze o co nejmenší zatížení jednotlivých rodin při jejím vyplňování. Tato metoda v kontextu použitého média (elektronický formulář) umožňuje poměrně snadné vyhodnocení dat i jejich výklad.

5.4. Způsob zpracování dat:

Poté co doběhl čas na vyplňování dotazníků jsem nejprve všechny odpovědi prošla, abych získala komplexní přehled. Poté jsem rozebírala otázku po otázce a každou vyhodnocovala zvlášť. Jednotlivé odpovědi u každé otázky jsem rozřazovala do společných celků, hledala stejné odpovědi, buď doslova nebo významově. Následně jsem takto podobné odpovědi rozřadila do kategorií, a každému významově podobnému celku přiřadila číselný kód. Tím jsem vyjádřila slovní odpovědi číselně. Následoval přepis do programu Microsoft Excel a práce s daty. Dále jsem, za pomoci statistického programu JASP vyzískala údaje o četnosti jednotlivých odpovědí. Kromě toho jsem v již zmíněném programu Microsoft Excel provedla výpočet χ^2 kvadrát pro čtyřpolní tabulku, abych zjistila, zda se mezi muži a ženami ve výzkumném souboru vyskytují statisticky významné rozdíly v odpovědích.

5.5. Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkum byl prováděn v Klubu rodičů s dětmi Pavouček IKTOMI při 52. skautském středisku Stopaři Praha 8 a kobylické farnosti sv. Terezie z Lisieux. Výběr výzkumného souboru byl proveden na základě kritériálního účelového výběru, který spočívá ve stanovení určitého kritéria, na základě, něhož se následně rekrutují respondenti (Miovský, 2006). Stanovenými kritérii pro tento výzkum byly:

- Neskautská rodina, tedy ta, kdy ani jeden z partnerů není řádným členem Junáka.
- Pokud je jeden z partnerů skautem (nebo jím byl v dětství), může dotazník vyplnit pouze ten z partnerů, který skautem není.
- V posledních pěti letech účast na letním táboře, jež byl pořádán Pavoučkem, a dále účast na alespoň jedné, libovolné aktivitě.

Respondenti	Počet	Procent (%)
Ženy	7	63,6
Muži	4	36,4
Celkem	11	100

Tabulka 1: Rozložení respondentů dle pohlaví

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet	Procent (%)
Středoškolské	1	9
Vysokoškolské	10	91
Celkem	11	100

Tabulka 2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Výsledným vzorkem, určeným tímto výběrem, je jedenáct osob. Z celkového počtu jedenácti respondentů bylo sedm žen a čtyři muži. Všichni, kdo dotazník vyplnili, mají v plánu se účastnit letošního tábora, to znamená jsou již přihlášení. Dále stojí za zmínku, že deset respondentů, tedy většina z celkového počtu, disponují vysokoškolským vzděláním. Zbývající osoba absolvovala středoškolské vzdělání s maturitní zkouškou.

5.6. Formulace hypotéz a výzkumných otázek

Nyní je prostor pro formulaci hypotéz a výzkumných otázek, které jsou základem této bakalářské práce, zejména její praktické části. Hypotézy a výzkumné otázky jsem formulovala na základě odborné literatury, a dále zkušenosti se skupinou, jež figuruje v mém výzkumném vzorku. Definovala jsem tři výzkumné otázky, které vyplývají z cíle bakalářské práce a šest hypotéz, jež souvisejí se srovnáním rozdílů mezi muži a ženami ve sledované skupině.

- VO1: Co motivuje jednotlivce a rodinu k účasti na aktivitách Pavoučka?
- VO2: Jaký přínos vnímají jednotlivci a rodiny v aktivitách Pavoučka?
- VO3: Co vnímají jednotlivci a rodiny jako nevýhody aktivit Pavoučka?
- H1a: Muži jsou k účasti na Pavoučku více motivováni na základě přání partnerky
- H1b: Ženy k účasti více motivuje trávení společného času se svou rodinou a dalšími rodinami.
- H2a: Ženy více vnímají nevýhodu v příliš velkém počtu rodin, účastnících se aktivit.
- H2b: Muži více vnímají nevýhodu v časově náročném programu.
- H3a: Muži spatřují přínos v možnosti trávit čas v přírodě, a tím posílit mužskou roli.
- H3b: Ženy spatřují přínos v možnosti trávit čas ve společenství dalších rodin.

5.7. Výsledky výzkumu

V následujících odstavcích představím výsledky výzkumu. Otázky v dotazníku budu vyhodnocovat postupně, tedy vždy s tabulkou četností daných odpovědí a s komentářem. V další části této podkapitoly uvedu výsledky „mezipohlavního“ srovnání motivace, výhod a nevýhod. Tyto výpočty poslouží pro následné přijetí či odmítnutí stanovených hypotéz.

Otázka 1a		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
1: Společenství	6	54,50
2: Myšlenka, společenství	2	18,20
3: Čas v přírodě	1	9,10
4: Příroda, víra	1	9,10
5: Příroda, víra, společenství	1	9,10
Celkem	11	100,00

Tabulka 3: Odpovědi na otázku 1a

Otázka 1a směřuje na to, co vede respondenty samotné k účasti na aktivitách Pavoučka. Z tabulky vyplývá, že je nejvíce vede k účasti na aktivitách společenství. Jsou zde také další položky, které se nám společně prolínají s dalšími položkami, jako například víra a příroda.

Otázka 1b		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
1: Společenství	2	18,18
2: Myšlenka, společenství	7	63,64
6: Příroda, společ., křesťanství	1	9,09
7: „Naplánovala jsem to“	1	9,09
Celkem	11	100,00

Tabulka 4: Odpovědi na tabulku 1b

Otázka 1b se zabývá tím, co vede dle respondentů k účasti na aktivitách jejich rodiny. Zde nám tabulka ukazuje, že nejvíce je pro ně myšlenka a společenství.

Otázka 2a		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
1: Osobní rozvoj	2	18,18
2: Spokojenost, odpočinek	5	45,46
3: Společenství, víra	3	27,27
4: Jen společenství	1	9,09
Celkem	11	100,00

Tabulka 5: Odpovědi na otázku 2a

Otázka 2a směřovala na přínos aktivit Pavoučka pro jednotlivce. Z tabulky vyplývá, že nejvíce respondentů spatřuje přínos v možném odpočinku a spokojenosti, které se jim dostává na těchto aktivitách. Pro respondenty je přínosem, vyjma společenství, taktéž víra, kterou s ostatními mohou sdílet.

Otázka 2b		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
2: Spokojenost, odpočinek	3	27,27
3: Společenství, víra	1	18,50
4: Jen společenství	6	54,23
Celkem	10	100,00

Tabulka 6: Odpovědi na otázku 2b

Otázka 2b směřovala na přínos aktivit Pavoučka pro rodiny. Z tabulky je zřejmé, že pro nejvíce rodin je největším přínosem společenství, které při těchto aktivitách sdílí s ostatními rodinami. Pro respondenty je také přínosem spokojenost a odpočinek, který čerpají při těchto aktivitách.

Otázka 3a		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
1: Nevyváženost programu	4	36,36
2: Fyz. a psy. náročnost	5	45,45
3: Žádné	2	18,19
Celkem	11	100,00

Tabulka 7: Odpovědi na otázku 3a

Otázka 3a směřovala na to, jaké nevýhody aktivit Pavoučka vnímají respondenti sami za sebe. V tabulce je vidět, že nejvíce respondentů vnímá jako největší nevýhodu fyzickou a psychickou náročnost, těchto programů. Další nevýhodou je nevyváženosti těchto programů.

Otázka 3b		
Odpověď	Četnost	Procent (%)
1: Nevyváženost programu	3	27,27
2: Fyz. a psyc. náročnost	1	9,10
3: Žádné	5	45,45
4: Zdravotní problémy	2	18,18
Celkem	11	100

Tabulka 8: Odpovědi na otázku 3b

Otázka 3b směřovala na to, v čem vnímají respondenti nevýhody aktivit Pavoučka pro své rodiny. V tabulce je vidět, že pro své rodiny nejvíce respondentů nespátřuje nevýhodu v těchto aktivitách pro svou rodinu.

	Čas s ostatními	Ostatní odpovědi	Kontrolní součet
Muži	2	2	4
Ženy	4	3	7
	6	5	11

Chí kvadrát $\chi^2 = 0,524$

Tabulka 9: Výpočet Chí kvadrátu - motivace

V této tabulce je zobrazen výpočet Chí kvadrátu pro čtyřpolní tabulku. Lze vidět porovnání, zda ženy motivuje k účasti na aktivitách skutečnost, že zde budou trávit čas s ostatními. Výpočet neodhalil statistickou významnost, nelze tedy tvrdit, zda jsou ženy statisticky významně více motivovány z důvodu vidiny trávení času s ostatními účastníky.

	Příroda, duchovní rozměr	Ostatní odpovědi	Kontrolní součet
Muži	3	1	4
Ženy	0	7	7
	3	8	11

Chí kvadrát $\chi^2 = 7,223$

Tabulka 10: Výpočet Chí kvadrátu - přínos

V této tabulce je zobrazen výpočet Chí kvadrátu pro čtyřpolní tabulku. Lze vidět porovnání, zda je statisticky významný rozdíl mezi vnímaným přínosem mužů a žen, konkrétně zda u jedné ze skupin dominuje přínos přírody a duchovního rozměru. Výpočet ukázal, že muži oproti ženám statisticky významně více ($p < 0,01$) vede k účasti na aktivitách čas v přírodě a myšlenka křesťanství, kterou mohou sdílet s ostatními.

	Společenství	Ostatní odpovědi	Kontrolní součet
Muži	0	4	4
Ženy	1	6	7
	1	10	11

Chí kvadrát $x^2= 0,639$

Tabulka 11: Výpočet Chí kvadrátu – přínos

V této tabulce je zobrazen výpočet Chí kvadrátu pro čtyřpolní tabulku. Lze vidět porovnání, zda je statisticky významný rozdíl mezi vnímaným přínosem mužů a žen, konkrétně zda u jedné ze skupin dominuje přínos společenství. Výpočet neprokázal statistickou významnost. Nedá se říci, že by byl pro ženy statisticky významný přínos společenství.

	Náročnost/nevyváženost programu	Ostatní odpovědi	Kontrolní součet
Muži	2	2	4
Ženy	2	5	7
	4	7	11

Chí kvadrát $x^2= 1,397$

Tabulka 12: Výpočet Chí kvadrátu - nevýhody

V této tabulce je zobrazen výpočet Chí kvadrátu pro čtyřpolní tabulku. Lze vidět porovnání, zda je statisticky významný rozdíl mezi vnímanými nevýhodami u mužů a žen, konkrétně zda u jedné ze skupin dominuje nevýhoda náročnosti programu. Výpočet neprokázal statistickou významnost. Nedá se říci, že by pro jednu ze skupin byla statisticky významná nevýhoda „náročnosti/nevyváženosti programu“.

5.8. Interpretace a diskuze

V následující části věnuji prostor rozboru výzkumných otázek a hypotéz. Nejprve představím stanovené výzkumné otázky, později hypotézy.

První výzkumná otázka: „*Co motivuje jednotlivce a rodinu k účasti na aktivitách Pavoučka?*“ Výsledky ukázaly, že jsou jedinci motivováni vidinou společně tráveného času ve společenství stejně smýšlejících jedinců. V odpovědích se objevovalo, že rodiče spolu s dětmi tvoří něco pro sebe i ostatní nebo, že, citují: „v mládí jsem prožil podobné tábory, chci, aby děti poznaly atmosféru tábora a přírody“. Dle mého názoru je společenství a myšlenka aktivit ceněna pro velkou otevřenost tohoto společenství a atmosféru přijetí. Nalézt v současné době možnost, kdy se děti aktivně zapojují do vytváření aktivit pro druhé, je velmi obtížné. Myslím, že obtížnost tkví v tom, že je po dětech požadováno, aby se, hlavně, bavili. Zde se můžeme pustit do úvahy, jestli v tomto uvědomění nehraje roli vzdělání respondentů, což se ale vzhledem ke skupině, nedá nijak ověřit, jelikož téměř všichni respondenti disponují vysokoškolským vzděláním.

Druhá výzkumná otázka směřovala na přínos aktivit Pavoučka: *Jaký přínos vnímají jednotlivci a rodiny v aktivitách Pavoučka?* Ukázalo se, že je pro jednotlivce důležitá spokojenost členů rodiny a aktivní odpočinek. Aktivitami Pavoučka je možné tyto dvě přání spojit. V odpovědích se objevovalo, že přínosem je společenství lidí, a to v různých rovinách, nejen společenství rodin mezi sebou, jakožto celků, ale dalo by se říci, že do vrstevnických skupin, jak dětí mezi sebou dle věku, tak i zájmů. Stejně tak si takových skupin cení i rodiče, matky mezi sebou a otcové mezi sebou (Kraus, 2008). Je zapotřebí i zmínit, že, dle mého názoru, jsou v takových skupinách patrně zastávány obdobné sociální role. I když na různé výchovné záležitosti bývá mnoho názorů, tak tato sounáležitost je důležitější při utvrzení se v těchto rolích (viz. kapitola 1). V neposlední řadě chci podotknout, že mne zaujala odpověď, která nejspíš vystihuje aktivity Pavoučka. Přijde mi velice výstižná: „Rodina táhne za jeden provaz při zajištění velení dne i služby.“

Třetí výzkumná otázka si kladla za cíl odpovědět na otázku, jaké nevýhody jednotlivci či rodiny vnímají v aktivitách Pavoučka? Jednotlivci vnímají jako nevýhodu psychickou a fyzickou náročnost na přípravu aktivit Pavoučka. V odpovědích se také objevuje, že: „program je roztahaný do celého dne“. Což je vlastně typickou záležitostí snad pro všechny tábory a akce takového typu. V odpovědích na otázku, která byla

směřována přímo na rodiny se výsledky oproti tomu jeví ve světle, že nemají akce převážně žádné nevýhody. Za zmínku stojí dvě odpovědi. Pod kategorií zdravotních problému se skrývá sdílení nemocí a mnoho komárů. Zde obě odpovědi reflektují události některých předešlých táborů. Tyto záležitosti bohužel nemohl nikdo předpokládat a úplně ovlivnit. Byla přijata určitá opatření jako změna tábořiště. Dále mě překvapilo, že nikdo z respondentů nevzpomíná velké množství rodin. Z mé zkušenosti je to právě faktor, o kterém hodně účastníci mluví během akcí, zejména tábora. Argumentují, že v tak velkém množství rodin se již komplikovaně udržují vztahy a je i problém si všechny rodiče a děti zapamatovat. V části směřované na jednotlivce se objevila odpověď na moc „roztahaný“ program, což je, podle mě, klasický nešvar pro takovéto aktivity, a zároveň je v tomto případě podtržený tím, že se jedná o rodinou aktivitu, a ne všechno se v takovém věkovém rozpětí dá vždy uhlídat (fyziologické potřeby dětí a odlišné kompetence jednotlivých věkových kategorií).

Nyní k hypotézám. První stanovené hypotézy (H1a a H1b): *„Muži jsou k účasti na Pavoučku více motivováni na základě přání partnerky. Ženy k účasti více motivuje trávení společného času se svou rodinou a dalšími rodinami.“* Je zapotřebí zmínit, že se v odpovědích neobjevilo, že by, jak muže, tak ženy, motivovalo k účasti přání partnera či partnerky. Ačkoli ženy motivovalo trávení společného času s rodinami, neukázalo se, že by tento důvod byl oproti mužům statisticky významný. Tyto hypotézy tedy nelze přijmout. To, že se v odpovědích neobjevilo, že by muže motivovalo k účasti přání partnerky, mne velice překvapilo. Ze zkušenosti s dotazovanými jsem předpokládala, že právě toto bude u mužů nejdominantnějším motivem. Pro partnerky je totiž patrně důležitá vrstevnická skupina a možnost sdílení každodenních problémů (Průcha, 1995).

Další hypotézy směřovaly k pocíťovaným nevýhodám (H2a a H2b): *Ženy více vnímají nevýhodu v příliš velkém počtu rodin, účastnících se aktivit. Muži více vnímají nevýhodu v časově náročném programu.* K mému překvapení se v žádné odpovědi neobjevilo, že by vadil příliš velký počet rodin. Ač se v odpovědích poměrně často objevovalo, že je program náročný, a to nejen časově, ale i fyzicky a psychicky, neukázalo se, že by existoval rozdíl mezi muži a ženami. Hypotézy tedy taktéž nelze přijmout.

Poslední hypotézy se týkají přínosů (H3a a H3b): *Muži spatřují přínos v možnosti trávit čas v přírodě, a tím posílit mužskou roli. Ženy spatřují přínos v možnosti trávit čas*

ve společenství dalších rodin. Ačkoli ženy motivovalo trávení společného času s rodinami, neukázalo se, že by tento důvod byl oproti mužům statisticky významný. Nicméně, z výsledku vyplývá, že muže oproti ženám statisticky významně více ($p < 0,01$) vede k účasti na aktivitách čas v přírodě a myšlenka křesťanství, kterou mohou sdílet s ostatními. Výsledek mne překvapil, neboť jsem nikdy neměla dojem, že by se vůbec mohla v šetření objevit důležitost víry pro respondenty a rozhodně ne tak, aby to zároveň ukázalo statistickou významnost u mužů.

5.9. Limity výzkumu

Jako jeden z limitů výzkumu vnímám velkou osobní propojenost s respondenty. Uvědomuji si, že mohu mít od respondentů nedostatečný odstup. Toto jsem řešila přizváním další osoby, která vazbu na respondenty nemá, abych dosáhla co nejrelevantnějších výsledků.

Dispozice výzkumu byly dány tak, že odpovídali jen ti, co byli za posledních pět let na táboře a jedné další akci. Nicméně, bohužel nevím, kolik členů do této kategorie reálně spadá, a tak jsem byla nucena spoléhat pouze na e-mailovou hromadnou konverzaci. Z této konverzace se však již mohli někteří odhlásit. To znamená, že jsem tak získala data pouze od „momentálních“ účastníků. To rovněž znamenalo i malý výzkumný vzorek.

Přestože sběr dat pomocí on-line dotazníku je pro všechny strany pohodlnější záležitostí, co do vyplňování a zpracovávání, pro tento výzkum by vzhledem k návratnosti dotazníků bylo možná vhodnější zařadit jeho vyplňování během některé Pavoučkovské akce. Zde bych zase byla omezena pouze na ty rodiny, které by se dané akce účastnily. Já jsem se bohužel rozhodla na takovou situaci vzhledem k okolnostem spojených s Covid-19 raději nespoléhat.

Další limit spatřuji v samotné metodě sběru dat. Za předpokladu, že bych výzkum v budoucnu opakovala, volila bych polostrukturovaný rozhovor. Na druhou stranu si myslím, že v dané situaci a za daných okolností byl dotazník v on-line podobě určitým kompromisem.

Závěr

Cílem této práce bylo popsat motivaci neskautských rodin k účasti na skautských aktivitách rodinného Klubu Pavouček. K dosažení vytyčených cílů jsem dosáhla za pomoci dotazníku, jehož respondenty byli rodiče z neskautských rodin. Dotazník by se dal rozdělit do tří oblastí – motivace, přínosy a nevýhody.

Z výsledků vyplynulo, že jedním z největších přínosů je možnost trávit čas ve společenství dalších rodin. V tomto společenství je pak možné sdílet jak strasti, tak radosti a křesťanskou víru. Neméně důležitá je pak skutečnost, že se aktivit účastní celé rodiny, tedy jak děti, tak rodiče. Takto fungující společenství tak, dle mého názoru, vytváří určitý ekosystém, v němž je možné intenzivně prožívat a sdílet všechny zážitky. Dále jsem, skrze výsledky, dostala možnost nahlédnout do vnímaných přínosů a negativ, které potencionálně aktivita Pavoučka přináší. U mužů se jako statisticky významný ukázal přínos v podobě trávení času v přírodě a sdílení myšlenky křesťanství s ostatními. Ženy pak, však ne statisticky významně, vidí přínos v podobě trávení času, v již zmíněném, společenství dalších rodin. Ač se závěr týkající se nevýhod zdá až neuvěřitelný, výsledky odhalily, že rodiny nevnímají žádná negativa. Na úrovni jednotlivců pak šlo o náročnost programu, a dále o pouze určité drobné neduhy, jako například sdílení nemocí či velké množství komárů.

Tato bakalářská práce má snahu propojit teorii s praxí a odhalit slabá místa, jelikož si myslím, že právě popis těchto slabin může vést ke zlepšení celého Klubu Pavoučka. Potencionální zlepšení jde ruku v ruce taktéž s přivedením nových členů. Na druhou stranu je možné položit pomyslné základní kameny na dobře fungujícím společenství, které, jak výsledky ukázaly, je ceněné, a rovněž je jedním z hlavních motivačních prvků pro rodiny. V neposlední řadě je zde i prostor pro využití poznatků jinými kluby rodinného skautingu.

Mám-li upnout svůj zrak do budoucnosti, myslím si, že potencionálním problémem příštích let může být obtížné hledání vhodných lokalit pro konání akcí. Dále bych chtěla, s ohledem na zmíněnou budoucnost podotknout, že by se případné další zkoumání mohlo upínat na asistenty a jejich motivaci pro účast na aktivitách, případně, jak se jejich motivace proměňuje v průběhu času. Tímto by bylo možné získat komplexní pohled na danou problematiku a utvořit tak ještě lépe fungující prostor pro jedinečné rodinné aktivity.

Zdroje

Použitá literatura

- BŘICHÁČEK, Václav, NOVÁK, Radek B., ed., 2001. Skautskou stezkou: [základní příručka pro skauty a skautky. 2. vyd. Praha: Junák - svaz skautů a skautek, Tiskové a distribuční centrum. ISBN 80-86109-60-7.
- HAYES, Nicky, 2013. Základy sociální psychologie. Vyd. 7. Přeložil Irena ŠTĚPANÍKOVÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0534-0.
- HELUS, Zdeněk, 2015. Sociální psychologie pro pedagogy. 2., přepracované a doplněné vydání. Praha: Grada. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4674-6.
- KOL. autorů, 2008. Animátorský slabikář. Praha: Salesiánská asociace Dona Boska, o.s.
- KRAUS, Blahoslav, 2008. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-383-3.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ, 2006. Vývojová psychologie. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- LEMAN, Kevin, 2008. Sourozenecké konstelace. Vyd. 4. Přeložil Hana KAŠPAROVSKÁ. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-507-3.
- MADSEN, K. B., 1979. Moderní teorie motivace. Praha: Academia.
- MIOVSKÝ, M. 2006. Kvalitativní přístup a metody výzkumu. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- NAKONEČNÝ, Milan, 2014. Motivace chování. 3., přeprac. vyd. V Praze: Triton. ISBN 978-80-7387-830-6.
- PLAMÍNEK, Jiří, 2015. Tajemství motivace: jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali. 3., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-5515-1.

- PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1995. Pedagogický slovník. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
- ŘÍČAN, Pavel, 2010. Psychologie osobnosti: obor v pohybu. 6., rev. a dopl. vyd., V Grada Publishing 2. Praha: Grada. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-3133-9.
- ŘÍČAN, Pavel, 2013. S dětmi chytře a moudře: psychologie výchovy pro rodiče a prarodiče. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0343-8.
- ŠPAČEK, Ondřej, Hedvika NOVOTNÁ a Magdaléna ŠTOVÍČKOVÁ, 2019. Metody výzkumu ve společenských vědách. Praha: Fakulta humanitních studií. ISBN 978-80-7571-025-3.
- VÁGNEROVÁ, Marie, 2010. Základy psychologie. 3. dotisk 1. vyd. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-0841-9.

Elektronické zdroje:

Všechny zdroje jsou dostupné k 20.7.2022

- Junák - český skaut z.s. Stanovy spolku Junák – český skaut, z. s., schválené XIV. Valným sněmem Junáka v Litomyšli dne 29. 3. 2014
- <https://krizovatka.skaut.cz/spisovna/stanovy-junaka-ceskeho-skauta/2020-06/predpis-stanovy>
- Junák - český skaut z.s. Rodinný skauting 2013
- <https://archiv2.krizovatka.skaut.cz/oddil/program/rodinny-skauting?autologin=1>
- Pavouček Iktomy
<https://pavoucek.skauting.cz/oddil/co-jsme-zac/>
<https://pavoucek.skauting.cz/oddil/historie-oddilu/>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozložení respondentů dle pohlaví	38
Tabulka 2: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů	38
Tabulka 3: Odpovědi na otázku 1a.....	40
Tabulka 4: Odpovědi na tabulku 1b	40
Tabulka 5: Odpovědi na otázku 2a.....	41
Tabulka 6: Odpovědi na otázku 2b.....	41
Tabulka 7: Odpovědi na otázku 3a.....	42
Tabulka 8: Odpovědi na otázku 3b.....	42
Tabulka 9: Výpočet Chí kvadrátu - motivace	43
Tabulka 10: Výpočet Chí kvadrátu - přínos	43
Tabulka 11: Výpočet Chí kvadrátu – přínos	44
Tabulka 12: Výpočet Chí kvadrátu - nevýhody	44

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník.....	53
Příloha 2: Denní program	54
Příloha 3: Oddílové tričko a logo Pavoučka.....	55

Příloha 1: Dotazník

Jsem: žena, muž

Nejvyšší dosažené vzdělání: středoškolské / vysokoškolské

1) Co vás vede k účasti na aktivitách Pavoučka (zejména tábor)?

- a) Vás osobně
- b) Vaši rodinu

2) Jaký přínos mají tyto aktivity (zejména tábor) pro...?

- a) Vás osobně
- b) Vaší rodině

3) Co vnímáte jako nevýhody těchto aktivit (zejména tábora) pro...?

- a) Vás osobně
- b) Vaší rodině

Příloha 2: Denní program

07.30 - 08.30	Snídaně
08.30	Ranní modlitba
09.00	Ranní nástup
09.30 – 12.00	Dopolední program
10.30	Svačina
12.00 – 13.00	Oběd
13.00 – 15.00	Popolední dýchánek
15.00 – 17.00	Odpolední program
15.30	Svačina
17.00	Odpolední nástup
17.15 – 17.45	Bohoslužba
17.45 – 18.30	Sportovky
18.00 – 19.30	Večeře
19.30	Večerníček

Příloha 3: Oddílové tričko a logo Pavoučka

PAVOUČEK

IKTOMI